

за сучасних умов [Текст]: мат. III Міжнар. конгресу / Т. Г. Долинська // Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – С. 60–61.

8. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років [Електронний ресурс]. – Міністерство освіти і науки України, 2014. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>

9. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа» [Текст]. – Міністерство освіти і науки України, 2016. – 34 с. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>

10. Труш, Н. І. Моделювання сучасного уроку математики в школі [Текст]: навч. пос. / Н. І. Труш, Б. Б. Беседін, Г. М. Бірюкова, Л. Г. Плесканьова. – Слов'янськ, 2009. – 103 с.

Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Стещенко В. В.

Дата надходження рукопису 20.09.2017

Шулик Тетяна Валеріївна, кандидат педагогічних наук, кафедра математики та інформатики, Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет», вул. Генерала Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька область, Україна, 84116
E-mail: Schulik111@gmail.com

УДК 159.92: 37015.3 (045)

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116588

РОЗВИТОК ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

© Г. М. Кот

Стаття присвячена дослідженню компонентів структури та особистісної детермінації психологічної культури студентів з метою розробки психологічних технологій формування та розвитку загальних і спеціальних професійно значущих складових професійного й особистісного розвитку майбутніх фахівців. В ході проведеного емпіричного дослідження проаналізовано компоненти психологічної культури особистості студентів у підсистемі конституційних рис, вибір шкал яких базується на нейрофізіологічних теоріях, та у психосемантичній підструктурі простору властивостей особистості

Ключові слова: психологічна культура, особистісний розвиток, професійно значущі риси і властивості, психологічна підготовка

1. Вступ

Результатом психологічної підготовки у вищих навчальних закладах є особистість фахівця з усією системою необхідних складових (знань, вмінь тощо). Та вже навіть на рівні педагогічному, методичному, економічному і управлінському у вищих добре видно, що пріоритет особистісного розвитку фактично ігнорується заради сторонніх цілей економічного, ієрархічно-бюрократичного, навіть демагогічного характеру. Це, насамперед, виявляється у прив'язаності до форм навчання неадекватних і недоцільних для дійсного розвитку особистості студентів в значущих психологічних аспектах [1].

Викладачі вищих навчальних закладів, внаслідок належності до різних професійних груп і виконання спеціалізованих посадових обов'язків, мають істотно різні погляди на проблему підготовки студентів, а точніше, реалізують особливий стиль власної діяльності для її забезпечення у вигляді домінування, насамперед, мотивів і дій формально-бюрократичного характеру, теоретичних уподобань, економічних міркувань, професійних стереотипів, різних аспектів ієрархічних відносин (сади, звання). І тільки невелика частина викладачів сконцентрована не лише на вербальному інформуванні чи педагогічних формах організації навчання, а й на дійсному розвитку особистості, формуванні реальних практичних вмінь студентів виконувати професійні

дії та функції шляхом власного саморозвитку і тренінгу під керівництвом викладача [2].

2. Аналіз літературних даних

Аналіз літератури з проблем менеджменту, теорії управління, популярної літератури, яка містить вислови і узагальнення щодо особливостей професійної ефективності, знань і навичок, виявив існування значної кількості поглядів на проблему переліків та класифікацій професійно – значущих рис та властивостей ефективного фахівця.

Проблеми особистісної детермінації фахової ефективності вивчались великою кількістю дослідників. На індивідуальному рівні проблема психологічної культури фахівців ще не вивчалась, хоча в окремих аспектах і в зв'язку з іншими цілями виступала предметом спеціального вивчення в дослідженнях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. На їх погляд, психологічна культура – це цілісне, системне утворення в структурі особистості, яке є невід'ємним від особистісного і професійного розвитку людини [3].

За М. М. Обозовим, поняття “психологічна культура” складається з трьох компонентів:

- 1) розуміння і знання себе та інших людей;
- 2) саморегулювання станів і властивостей особистості;
- 3) саморегуляція діяльності, регулювання відносин з іншими людьми [4].

За визначенням О. І. Моткова психологічна культура особистості – це характеристика гармонійної побудови основних процесів поведінки та їх регулювання. Психологічна культура виявляється, в першу чергу, в достатньо розвинутому вмінні саморегуляції дій та емоцій, в конструктивності спілкування та конструктивному веденні різних справ, в наявності процесів самовизначення, творчості та саморозвитку. За допомогою розвинутої психологічної культури людина гармонійно враховує як свої внутрішні особистісні потреби так і зовнішні потреби соціуму [5].

В. В. Рибалка розглядає психологічну культуру як особистісний феномен, як соціально, онтологічно та внутрішньо особистісно детермінований рівень свідомого засвоєння, використання та збагачення особистістю психологічних цінностей, в якості яких виступають психологічні знання, вміння навички, здібності особистості до високоефективної психологічної діяльності [6].

В дослідженні автори притримуються думки, яка визначає поняття професійної психологічної культури як культуру переконань, почуттів, уявлень по відношенню до себе та до інших, і складається з гносеологічного, процесуально-дійового; суб'єктивно-особистісного компонентів, [7] та розглядають більш детально суб'єктивно-особистісний компонент психологічної культури майбутніх фахівців.

Виявлено сотні психологічних характеристик [8], які в різних професійних ситуаціях підвищують ймовірність досягнення організаційних цілей. Розгляд підходів в цих дослідженнях виявляє дві різні логіки пошуку таких психологічних детермінант. Перший можна назвати “екстенсивним” (найбільш поширений в літературі) – це побудова, на основі спостереження успішних професійних ситуацій і дій, або на основі морально-етичних міркувань, чи в контексті гуманітарних теорій самореалізації особистості, списків властивостей, які супроводжують успіх, с наступним змістовним аналізом, узагальненням і виділенням ключових психологічних знань і навичок [9]. Другий – “інтенсивний” підхід, навпаки, спочатку формує базовий набір глибинних психологічних характеристик і експериментально вивчає їх вплив на цільові показники, що характеризують професійну ефективність.

В дослідженні авторів виконано спробу об'єднати ці шляхи на основі багатовимірного теоретико-експериментального підходу, в якому спочатку конструюється базовий багатовимірний простір психологічних властивостей (“інтенсивний” підхід), потім в ньому розміщуються вектори поверхневих показників (“екстенсивний” підхід).

Істотним недоліком підготовки фахівців у вишах є управлінська, професійно-психологічна неузгодженість поглядів і дій співробітників між собою і невідповідність ключовій задачі – розвитку особистості студентів в аспекті практичних вмінь, що істотно знижує рівень і якість психологічної підготовки. З цієї причини, необхідно розробити новий погляд на проблему і підхід до організації психологічної підготовки майбутніх фахівців, що міг би узгодити розбіжності.

3. Мета та задачі дослідження

Метою дослідження є визначення центральним пріоритетом саме особистісний розвиток і внутрішні закономірності функціонування особистості майбутніх фахівців в якості ключових критеріальних важелів організації навчального процесу у вишах.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні задачі:

1. Виявити внутрішню базову структуру та індивідуальні психологічні особливості функціонування компонентів психологічної культури в системі професійно-значущих рис та властивостей особистості студентів.

2. Визначити систему якостей особистості студентів з високим рівнем психологічної культури.

3. Визначити систему організаційних форм, методів, прийомів і особливостей їх застосування для прискорення розвитку психологічної культури студентів в процесі спеціальної психологічної підготовки в системі освіти.

4. Розвиток особистості студентів як складової психологічної культури майбутніх фахівців

Одним з шляхів конструювання прогностичного простору для вирішення проблеми формування психологічної культури є розгляд її компонентів в просторі рис особистості. Значна кількість досліджень однозначно свідчать, що окремі риси особистості фахівця сприяють, а інші блокують процес досягнення мети. Риса – це описова перемінна, фіксуюча інтегральну диспозиційну стратегію поведінки людини, що складається під впливом організмичного, соціально-нормативного і особистісного рівнів психічної регуляції. Риса не є дискретними компонентами особистості і здатні плавно та без розривів переходити одна в іншу [10].

Гармонійний розвиток особистості вимагає формування різноманітних здібностей, інтересів у різних сферах людської життєдіяльності. Гармонійна людина перебуває в єдності сама з собою, з оточуючими, зі світом. Таку людину характеризує високий рівень збалансованості відносин різних особистісних утворень (потреб, ціннісних орієнтацій, самооцінки, образу Я-реального та Я-ідеального та ін.) [11].

Поняття “психологічна культура” неявно містить в собі розуміння про вершинний рівень досягнень професійного управління в області психологічних знань і вмінь. Іншими словами, психологічна культура – це вже стисле визначення ідеальної особистості. Ідеальний стиль життя людини – самоактуалізація – це потяг до найвищої реалізації свого потенціалу, тенденція робити найкращим чином, те на що вона здатна, це постійний пошук, це фактична реалізація внутрішнього потенціалу, це рух по своєму шляху самовдосконалення у напрямку того, чим людина може бути. Людина, яка самоактуалізується – це еліта характеру, здатності і таланту, а не народження, раси, сім'ї, багатства чи влади [12].

На погляд авторів, процес формування психологічної культури значно прискориться, якщо саморозвиток стане домінуючим елементом ціннісної культури студентів, які знаходяться в стані самоактуалізації, повсякденного саморозвитку.

5. Результати дослідження

Одним з шляхів конструювання прогностичного простору для вирішення проблеми формування психологічної культури є розгляд її компонентів в просторі рис особистості. В підсистемі конституційних рис вибір шкал базується на нейрофізіологічних теоріях (тип нервової системи, взаємовідносини між різними відділами ЦНС). В підсистемі соціально-обумовлених рис використовуються системи шкал, які базуються на емпіричній моделі конструювання (тест Айзенка, тест Кеттела). [13] Дослідження авторів вивчає проблему формування психологічної культури в просторі соціально-обумовлених та, частково, конституційних рис. Розглянемо головні компоненти базового простору. Вектори екстраверсія-інтроверсія та нейротизм-стабільність формують перші два його виміри.

Нейротизм – конституційна риса, яка на нейрофізіологічному рівні відповідає зниженому рівню порогу активації лімбічної системи (Айзенк, 1967), в цьому розумінні емоційна нестабільність – це реактивність у відповідь на події у внутрішньому середовищі організму, на коливання організмичних потреб і станів [13]. Без сумніву фахівець повинен бути емоційно стабільним.

Інтроверсія – на нейрофізіологічному рівні виявляється як знижений поріг активації ретикулярної формації, тому «інтроверти» переживають значно більш високий рівень активації у відповідь на екстерорецептивні подразники, ніж екстраверти і, тому, мають тенденцію до ухилення від соціальних контактів. [13] Загально прийнята точка зору полягає в тому, що ефективний фахівець екстравертований, але значна кількість управлінських вмінь потребує інтровертивної тенденції. Отже, необхідне поєднання протилежностей – здатність бути будь-яким у відповідності до вимог ситуації, або навчання свідомому вибору поведінки на обох полюсах вектору.

Нейротизм-стабільність, інтроверсія-екстраверсія формують двовимірний простір, пояснюючий темпераменти як ефект взаємодії базових координат. Універсальність двовимірної системи рис підтверджена в дослідженнях [13] при психометричній адаптації тестів 16PF і MMPI.

Методика виборів кольорів та тест Люшеру [14] на рівні змісту інтерпретацій дозволяють висловити припущення, що ефективні працівники мають тенденцію до виборів червоного та зеленого кольору, які корелюють з наступними характеристиками поведінки.

Червоний колір: активність позиції, висока мотивація досягнення, потреба у володінні життєвими благами, прагнення домінувати, цілеспрямованість дій, спонтанність і розкутість поведінки, висока самооцінка, потреба в самореалізації, агресивність, спрямованість на протидіючі тенденції оточуючої середовища, риси стеничності і мужності, схильність до ризику; потреби в досягненні, володінні, власті, тенденція наступальної агресивності "завойовника", цілеспрямованість, висока пошукова активність. Тип реагування – лідерство, самоствердження; провідний мотив – досягнення успіху; ведуча емоція – агресивність; позиція – мужність.

Зелений колір: пасивно-оборонна позиція, потреба у відстоюванні особистих установок, ригідність, агресивність, що носить захисний характер; практичність і тверезість суджень, раціоналізм, тенденція до системного обмірковування в рішенні проблем; опора на накопичений досвід; орієнтація на особисті погляди, опір впливам зовнішнього середовища; зрілість життєвої платформи; почуття суперництва; значущість особистої соціальної позиції; тропізм (потяг) до конкретних видів діяльності, до сфери точних знань і положення лідера в соціальному оточенні. Тип реагування – тенденція чинити опір, стійкість; ведучий мотив – утримання позиції; ведуча емоція – ригідність; позиція – зрілість.

Автори вважають за необхідне використати ранги емоційного ставлення до кольорів як допоміжні вектори прогностичного простору професійно-значущих рис ефективних фахівців.

Наступні компоненти багатовимірного простору для вивчення психологічної культури були отримані з дослідження психосемантичної структури простору властивостей особистості, побудованої за допомогою комп'ютерної програми TEZAL [8]. Тезаурус особистісних характеристик (2090 термінів) в ході експертного дослідження семантичної схожості пар термінів було виявлено 15 наступних головних факторів: Tz1 – Емоційна оцінка, альтруїстична доброта; Tz2 – Інтелектуальний розвиток, освіта; Tz3 – Актуальна енергія, життєлюбство, оптимізм, активність; Tz4 – Раціональний самоконтроль, організованість, дисципліна; Tz5 – Потенційна енергія, сила, витривалість, боєздатність; Tz6 – Психопатичність, агресивно-оборонні реакції; Tz7 – Життєвий досвід, зрілість, практичність, ощадливість; Tz8 – Моральна оцінка, чесність, справедливість; Tz9 – Домінантна ригідність, догматизм, відстале фанфаронство; Tz10 – Демонстративність, зовнішня самооцінка, розпещеність; Tz11 – Новаторська діловитість, зацікавленість; Tz12 – Невротична інтроверсія, пасивно-оборонні реакції; Tz13 – Честолюбство, внутрішня самооцінка, рівень домагань; Tz14 – Делікатність і вихованість, естетична сенситивність; Tz15 – Унікальність і творчий потенціал, неординарність. Зміст і складові цих контрольних списків автори певною мірою використали при складанні власних списків складових особистісних потенціалів. [8]

Раніше була відзначена наявність у методиці викладання професійно-орієнтованих дисциплін занадто великого акценту на вербальному інформаційному потоці, що перебирає велику частину часу навчального процесу і блокує розвиток інших сфер особистості. Істотним дефектом методичної організації навчального процесу є те, що він створює, здебільшого, пасивність сприйняття та пропускає через свідомість студента величезний потік вербальної інформації, що, практично, ніколи не використовується відразу і майже завжди забувається через декілька місяців. Лише те, що студентові вдається використовувати в особистих діях і житті (хоча б у формі переказу на семінарі або в консультації іншим) стає активним знанням. У переважній більшості навчальних курсів існує одна та ж сама методична помилка – сприйняття інформації з відстрочкою в її викорис-

танні на декілька років (після випуску). Фактично студент сприймає інформацію, щоб забути.

Ці міркування – точна вказівка на те, що потрібно змінити в методиці викладання. Потрібна педагогічна технологія, що здійснює в реальній особистій поведінці використання тільки що отриманої студентом інформації, а спосіб використання повинен бути максимально схожим на той, який буде реалізований у професійній діяльності. Крім цього, студентів необхідно майстерність у використанні інформації й умінь, що досягається тільки через багаторазове повторення дій з видаленням помилкових складових або проявів. Очевидно, що єдина форма навчальної роботи, яка це забезпечує – це психологічний тренінг.

Досвід авторів у проведенні психологічних тренінгів та спілкування з студентами, менеджерами бізнесу, керівниками виявив надзвичайну їх зацікавленість в реальних професійних вміннях, в формуванні реальної фахової поведінки, яка веде організації до успіху. Ці спостереження – показник актуальності вивчення проблеми розвитку психологічної культури, тобто системи психологічних вмінь. Значною проблемою формування конкретних вмінь є те, що внаслідок особливостей типового навчального процесу зростання навичок зупиняється на першому ж рівні – інтелектуальному ознайомленні, що спочатку не усвідомлюється, а потім викликає розчарування навчанням. Тобто, **фактична проблема формування психологічної культури, як методична так і організаційна, – у відсутності у навчальному процесі повномасштабних системних тренінгів**. Необхідно визнати, що існуючі моделі навчання з домінуванням лекцій, семінарів і навіть практикумів, в дійсності породжують професійний **дилетантизм**, обмежуючи вміння на найнижчому рівні за шкалою майстерності – на рівні інформаційного ознайомлення.

Таким чином, нова технологія навчання студентів повинна забезпечити багаторазове використання сприйнятої інформації в особистій поведінці у формах, що схожі з реальними професійними діями фахівця відразу після сприйняття інформації (або якомога раніше).

Здійснення орієнтованих на практику змін потребує якісно нового типу викладання з акцентом на тренінгах, психотехнічних методах, комп'ютерних технологіях надання інформації, що припускає серйозне перенавчання викладачів. Безумовно, це важкий еволюційний шлях змін у методиці і змісті навчання.

Педагогічний зміст необхідності такої системи очевидний. Насамперед – це мотивування самостійної участі в процесах сприйняття інформації з будь-яких джерел; це негайне використання сприйнятої інформації у формі виконання практичних індивідуальних задань, що можуть мати будь-який ступінь складності (від назви терміна до важкої інтелектуальної і навіть практичної задачі); це передача відповідальності за особистий саморозвиток самому студентові; це можливість спостерігати свою еволюцію – рівень знань і порівнювати себе з іншими.

У подальшій роботі над проблемою розвитку психологічної культури студентів у процесі психологічної підготовки до професійної діяльності автори планують простежити та проаналізувати динаміку розвитку вмінь і професійно-значущих якостей особистості студентів, виявити психологічні умови та з'ясувати чинники, що забезпечують ефективність психологічної підготовки як складової формування психологічної культури майбутніх фахівців.

6. Висновки

1. В контексті системного вивчення окресленого багатовимірного простору психологічної культури базова структура особистості студентів може розглядатися як підпростір (або кластер) властивостей, в якому найбільш ефективно функціонує особистість фахівця в області норми до межі акцентуації. Поведінка або фахова взаємодія – це системний ефект функціонування компонентів психологічної культури, який активізується (з деякою ймовірністю) як патерн професійно-значущих рис та властивостей особистості студентів.

2. Таким чином, система якостей особистості з високим рівнем психологічної культури – це багаторівнева конфігурація конституційних, індивідуальних і соціально-рольових рис, яку можливо, в основному, змодельовати в багатовимірному просторі властивостей на основі певних тестів. У дослідженні це тести Кеттела, Айзенка, Лірі та Люшера.

3. З метою прискорення розвитку психологічної культури студентів в процесі психологічної підготовки в системі освіти необхідно використання активних методів навчання та спеціальних технологій (соціально – психологічних тренінгів), які враховують і використовують системні ефекти взаємодії рис особистості, спеціальних психологічних знань, професійно-значущих вмінь і сприяють зростанню особистісного потенціалу та професійній ефективності майбутніх фахівців.

Література

1. Глузман, О. В. Системний аналіз поняття «технологія навчання у вузі [Текст]: Мат. міжнар. наук.-пр. конф. / О. В. Глузман // Педагогічна технологія у сучасному вузі. – Луцьк, 1995.
2. Костюк, Г. С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості [Текст] / Г. С. Костюк; ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Радянська школа, 1989. – 608 с.
3. Актуальні проблеми психології. Т. X. Ч. 1 [Текст]. – К.: Главник, 2007.
4. Обозов, Н. Н. Психологическая культура взаимных отношений [Текст] / Н. Н. Обозов. – М.: Знание, 1986. – 47 с.
5. Мотков, О. И. Природа личности: сущность, структура и развитие [Текст] / О. И. Мотков. – М.: ГУП Воскресенская типография, 2007 – 248 с.
6. Рибалка, В. В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників [Текст]: монографія / В. В. Рибалка. – К.: ІПППО АПН України, 1998. – 160 с.
7. Колмогорова, Л. С. Становление психологической культуры личности как ориентир современного образования [Текст] / Л. С. Колмогорова // Педагогика. – 1997. – № 3. – С. 55–69.

8. Шмелев, А. Г. Практикум по экспериментальной психосемантике. Тезаурус личностных черт [Текст] / А. Г. Шмелев, В. И. Похилько, А. Ю. Козловская-Тельнова. – М.: Издательство МГУ, 1988. – 208 с.
9. Семиченко, В. А. Проблематика особистісного розвитку в контексті неперервної професійної освіти [Текст] / В. А. Семиченко // Педагогіка і психологія. – 2010. – № 2. – С. 46–57.
10. Битинас, Б. П. Многомерный анализ в педагогике и педагогической психологии [Текст] / Б. П. Битинас. – Вильнюс, 1971. – 347 с.
11. Абульханова-Славская, К. А. Развитие личности в процессе жизнедеятельности [Текст] / К. А. Абульханова-Славская // Психология формирования и развития личности. – М., 1981. – С. 19–44.
12. Максименко, С. Д. До проблем розробки освітньо-кваліфікаційних характеристик сучасного психолога [Текст] / С. Д. Максименко, Т. Б. Ільїна // Практична психологія та соціальна робота. – 1999. – № 1. – С. 2–6.
13. Анциферова, Л. И. Системный подход к изучению функционирования и развития личности [Текст] / Л. И. Анциферова // Проблемы психологии личности. – М.: Наука, 1982. – С. 140–147.
14. Собчик, Л. Н. Метод цветowych виборов. Модифицированный цветовой тест Люшера [Текст]: метод. рук. / Л. Н. Собчик. – М., 1990. – 96 с.

*Рекомендовано до публікації д-р псих. наук Просандєєва Л. Є.
Дата надходження рукопису 19.09.2017*

Кот Галина Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, кафедра тележурналістики та майстерності актора, Київський національний університет культури і мистецтв, вул. Євгена Коновальця, 36, м. Київ, Україна, 01601

UDC 37.091.4

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116812

THE PEDAGOGY OF FREEDOM IN THE PARADIGMATIC SPACE OF HUMANISTIC UPBRINGING SYSTEMS

© I. Kievisas, A. Rastrygina

Розглянуто концептуальні основи педагогіки свободи як однієї із найбільш ґрунтовних і цілісних виховних концепцій гуманістичного спрямування. Педагогіка свободи виводить ідею виховання свободою на рівень комплексної реалізації у сучасних соціокультурних умовах і може стати підґрунтям для реконструкції сучасної виховної системи України, спрямованої на розвиток людини як унікальної особистості та суб'єкта власного життя

Ключові слова : виховне середовище, педагогіка свободи, інваріантні принципи, параметрична модель, вільне самовизначення

1. Introduction

A characteristic feature of development of any society, the democratic in the first place, is the desire to comprehend the meaning of human existence in its spiritual and material manifestations and to deepen theoretical and methodological ideas about the environment that determines both development of a personality and changes in society, depending on its fundamental principles.

The European priorities in development of the modern Ukrainian state set previously unclaimed landmarks for a personality: its orientation towards success and the development of such socially important personal qualities as independence, initiative, business acumen, internal freedom and responsibility. In view of these processes there is a reassessment of values also in the system of traditional perception of the tasks of pedagogical education and upbringing in accordance with the humanistic values of a democratic society. That is, today, when the Ukrainian society, having chosen the path of democratic development, although slowly but confidently strives to overcome crisis situations in all spheres of public life, the need is felt, as urgent as never before, for an active, creative person, internally free, oriented to universal human values, ready for mutually beneficial coop-

eration with other people, able to live in conditions of freedom, to realize his/her own self-worth, uniqueness and to feel the interconnection with the world as a whole.

Thus, the content of the modern transformation of upbringing is to revise its foundations on the basis of humanistic principles inherent in a democratic society, where its main goal is free development of a personality. When a personality freedom of a man is not driven into the Procrustean bed of a social order for "... the preparation of a competitive human capital for the high-tech and innovative development of the country and provision of the needs of society..." [1], but is directed at identifying and improving all its essential forces; when the individual is considered not as the such one who is «lead» and «formed», but as the creator of himself, capable of creative self-realization, independent free choice of lifestyle and personal trajectory of individual development.

There is no doubt that in today Ukraine, in accordance with the officially functioning humanistic paradigm of education the significant positive changes are taking place, regarding the democratization of the process of education and upbringing. The pluralism of pedagogical reflection ensures gradual rethinking of traditional principles of upbringing and leads to emergence in the